

sa

Sektorske_analize

ekonomski
institut
zagreb

svibanj 2018. broj 61 godina 7

ISSN: 1848-8986

HR OCCURRENCE IN RESEARCH

Hrana i piće

Autorica Petra Palić

_Sadržaj

_3 Glavni sektorski pokazatelji

Udio industrije hrane i pića u BDP-u Hrvatske u 2015. godini iznosio je 3,3 posto (od čega je udio proizvodnje hrane iznosio 2,6 posto, a proizvodnje pića 0,7 posto). Istovremeno je udio proizvodnje hrane i pića u BDP-u prerađivačke industrije iznosio 27 posto. Proizvodnja hrane pritom prisvaja udio od 21 posto, a proizvodnja pića od 6 posto.

_7 Trendovi

Promatrajući proizvodnju hrane tijekom zadnjih desetak godina zapaža se rast aktivnosti. Ukupna je proizvodnja hrane u 2017. godini povećana za 4 posto u odnosu na 2008. godinu, što se pozitivno odrazilo na kretanje zaposlenosti, plaća i likvidnosti sektora.

_11 Vodeća trgovačka društva

Uvidom u posljednje financijske pokazatelje za deset vodećih trgovačkih društava u industriji hrane može se zaključiti kako ovaj sektor pokazuje smanjenje aktivnosti tijekom 2016. godine. Na smanjenje aktivnosti upućuje kretanje ukupnih prihoda koji su u 2016. godini bili manji za 3,8 posto u odnosu na 2015. godinu.

_15 Izvještaj sa Zagrebačke burze

Četrnaest trgovačkih društava iz djelatnosti prehrambene industrije i tri trgovačka društva iz djelatnosti proizvodnje pića (Jamnica d.d., Badel 1862 d.d. i Maraska d.d.) uvršteno je na Zagrebačku burzu. Od vodećih deset proizvođača hrane, na Zagrebačku su burzu uvršteni Podravka d.d., Dukat d.d., Kraš d.d., Granolio d.d. i Viro tvornica šećera d.d.

_16 Kretanja u industriji hrane i pića na razini EU-28

Proizvodnja i prodaja u industriji hrane i pića je u konstantnom i stabilnom rastu, dok su proizvodne cijene niže u odnosu na godine prije.

_19 Zaključak

Značaj prehrambene industrije potvrđuje i činjenica da ona čini čak 21 posto ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije, pri čemu industrija hrane čini 19 posto, a industrija pića 2 posto ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije. Usprkos međugodišnjem povećanju ukupne aktivnosti industrije hrane tijekom 2017. godine, broj zaposlenih se smanjio.

Glavni sektorski pokazatelji

Sektor proizvodnje hrane i pića jedan je od najznačajnijih industrijskih sektora u Hrvatskoj. U usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije, proizvodnja hrane i pića uz farmaceutsku industriju i proizvodnju metala, strojeva i opreme ostvaruje najveći udio u hrvatskom bruto domaćem proizvodu (BDP-u) i ukupnoj zaposlenosti. Udio industrije hrane i pića u BDP-u Hrvatske u 2015. godini iznosio je 3,3 posto [od čega je udio proizvodnje hrane iznosio 2,6 posto, a proizvodnje pića 0,7 posto]. Istovremeno je udio proizvodnje hrane i pića u BDP-u prerađivačke industrije iznosio 27 posto. Proizvodnja hrane pritom prisvaja udio od 21 posto, a proizvodnja pića od 6 posto.

Tablica 1.
Kretanje glavnih sektorskih pokazatelja, međugodišnje stope promjene, 2017., u %

Izvor: Izračun autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Industrija hrane	2017.
Proizvodna aktivnost	5,0
Zaposlenost	-3,1
Prosječna bruto plaća	1,4

Industrija pića	2017.
Proizvodna aktivnost	1,7
Zaposlenost	-1,0
Prosječna bruto plaća	-9,8

Sektor proizvodnje hrane i pića sudjelovao je u ukupnoj zaposlenosti prerađivačke industrije u siječnju ove godine s udjelom od 21 posto. Udio industrije hrane iznosio je 19 posto, a industrije pića 2 posto ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije.

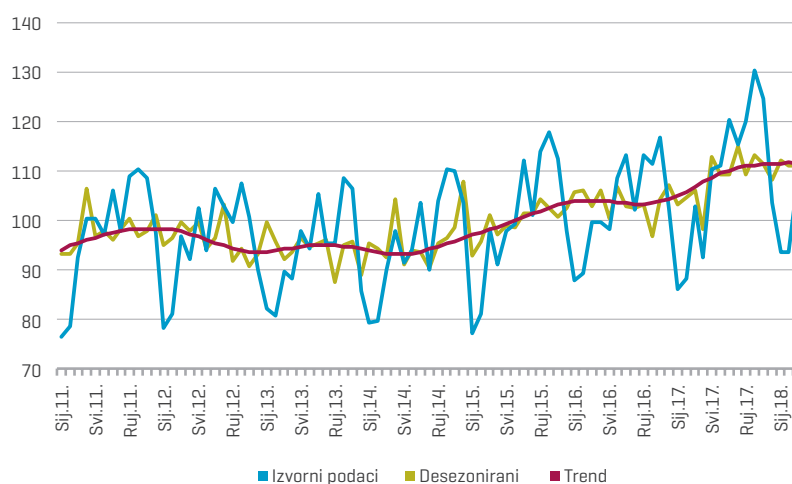
Nakon što je u 2012. i 2013. godini proizvodnja hrane zabilježila negativne međugodišnje stope rasta, u naredne tri godine ova industrija bilježi međugodišnji rast. U 2017. godini proizvodna je aktivnost ove industrije zabilježila rast od 5 posto. Kontinuirani rast proizvodne aktivnosti ove industrije potvrđuju i sezonski podaci, prema kojima je proizvodna

SEKTOR PROIZVODNJE HRANE I PIĆA SUDJELOVAO JE U UKUPNOJ ZAPOSLENOSTI PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE U SIJEČNJU OVE GODINE S UDJELOM OD 21 POSTO. PRITOM JE UDIO INDUSTRIJE HRANE IZNOSIO 19 POSTO, A INDUSTRIJE PIĆA 2 POSTO.

aktivnost industrije hrane u prvom tromjesečju 2018. godine povećana za 0,4 posto u odnosu na prethodno tromjesečje.

Slika 1.
Proizvodnja hrane,
2010. = 100

Izvor: Ekonomski institut, Zagreb, na osnovi izvornih podataka Državnog zavoda za statistiku.

“Nakon što je u 2012. i 2013. godini proizvodnja hrane zabilježila negativne međugodišnje stope rasta, u naredne tri godine ova industrija bilježi međugodišnji rast. U 2017. godini proizvodna je aktivnost ove industrije zabilježila rast od 5 posto.

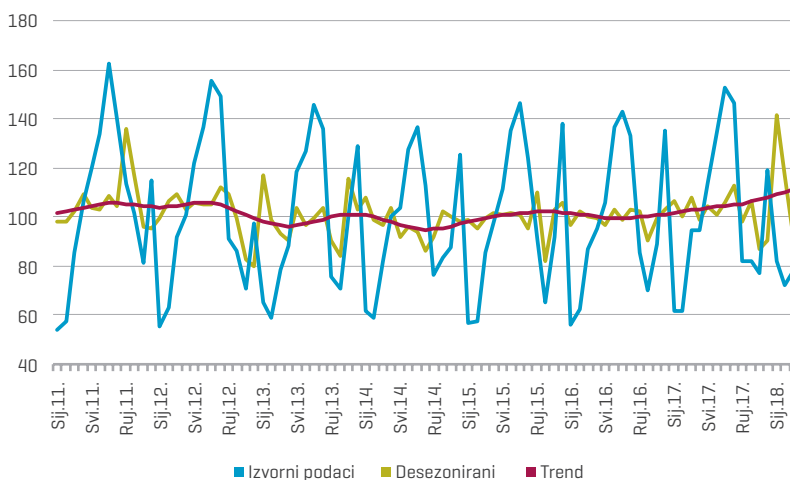
Iako se ukupna aktivnost industrije hrane povećala, broj zaposlenih se smanjio. To se odrazilo na rast produktivnosti sektora, kao i na blagi rast plaća. U prosincu 2017. godine, industrija hrane zapošljavala je 38.608 radnika, što u odnosu na isti mjesec 2016. godine predstavlja za 3,1 posto manju zaposlenost.

Mjesečne su bruto plaće u prosincu 2017. godine u industriji hrane na međugodišnjoj razini nominalno povećane za 1,4 posto. Pritom je prosječna bruto plaća isplaćena u prosincu 2017. godine iznosila 6.501 kunu.

Posljednjih godina vidljiv je lagani oporavak proizvodne aktivnosti industrije pića. Nakon što je proizvodna aktivnost ove industrije na razini 2015. godine zabilježila međugodišnji rast od 3,8 posto, u 2016. godini dolazi do njene stagnacije, da bi u 2017. godini ponovno ostvarila međugodišnji rast od 1,7 posto. Na oporavak proizvodne aktivnosti ove industrije ukazuju i

Slika 2.
Proizvodnja pića,
2010. = 100

Izvor: Ekonomski institut, Zagreb, na osnovi izvornih podataka Državnog zavoda za statistiku.

Usprkos povećanju aktivnosti tijekom 2017. godine, i industriju pića obilježava smanjenje broja zaposlenih. Naime, u prosincu 2017. godine ova je industrija zapošljavala 4.167 radnika, što je za 1 posto manje nego u istom mjesecu 2016. godine. Također, u prosincu 2017. prosječna je bruto plaća u ovoj industriji bila nominalno manja za 9,8 posto u usporedbi s prosincem 2016. godine. Prosječna nominalna bruto plaća isplaćena u prosincu 2017. godine u industriji pića iznosila je 9.057 kuna, što je bilo za 12,5 posto iznad prosjeka gospodarstva te za 13,3 posto iznad prosjeka cjelokupne prerađivačke industrije.

“ Prosječna nominalna bruto plaća isplaćena u prosincu 2016. godine u industriji pića iznosila je 9.057 kuna, što je bilo za 12,5 posto iznad prosjeka gospodarstva te za 13,3 posto iznad prosjeka cjelokupne prerađivačke industrije.

Za razliku od cijena proizvođača na razini prerađivačke industrije koje na međugodišnjoj razini ostvaruju rast, proizvođačke cijene u proizvodnji prehrambenih proizvoda bilježe međugodišnji pad. Tako su u travnju 2018. u usporedbi s travnjem 2017. godine proizvođačke cijene u proizvodnji hrane pale za 1,2 posto, dok su cijene proizvođača pića zabilježile međugodišnji pad od 2,3 posto. Istovremeno su cijene na razini prerađivačke industrije zabilježile rast od 0,8 posto.

Obje industrije, i prehrambena i industrija pića, u razdoblju od siječnja do prosinca 2017. godine bilježe međugodišnji porast proizvodnosti rada. Pritom proizvodnost rada industrije hrane raste brže, po stopi od 5,4 posto, dok proizvodnost rada industrije pića bilježi rast od 4,8 posto. Porast proizvodnosti rada je u obje industrije posljedica povećanja proizvodne aktivnosti popraćenog smanjenjem zaposlenosti.

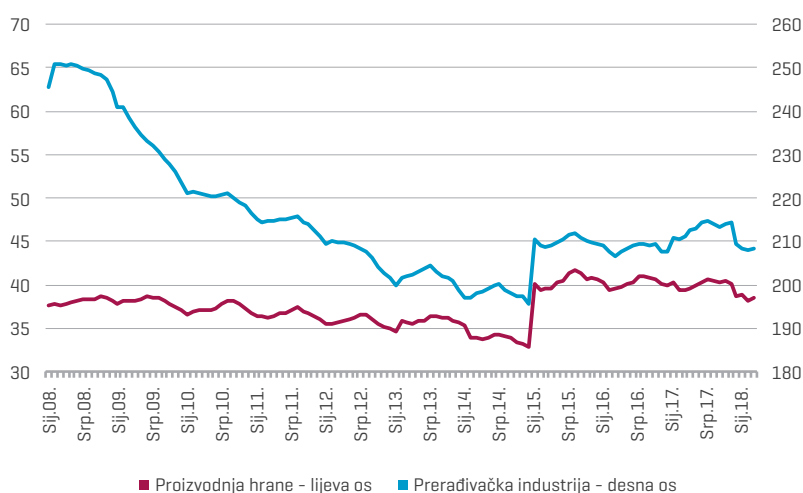
Industrija hrane i pića sudjelovala je u 2017. godini s 9,9 posto u ukupnom robnom izvozu prerađivačke industrije (8,7 posto industrija hrane i 1,2 posto industrija pića). U ukupnom uvozu prerađivačke industrije, industrija hrane i pića 2017. godine sudjelovala je s 11,8 posto (10,7 posto prehrambena industrija i 1,1 posto industrija pića). Bitno je napomenuti da obje industrijske grane, i industrija hrane i industrija pića, ostvaruju vanjskotrgovinski deficit. Izvoz prehrambene industrije tijekom 2017. godine smanjen je za 0,9 posto u odnosu na 2016. godinu, dok je uvoz povećan za 8,4 posto. S druge strane, industrija pića u 2017. godini bilježi međugodišnji rast izvoza od 1,9 posto, a uvoza od 13,5 posto.

Trendovi

Promatrajući proizvodnju hrane tijekom zadnjih desetak godina zapaža se rast aktivnosti. Primjerice, ukupna je proizvodnja hrane u 2017. godini povećana za 4 posto u odnosu na 2008. godinu. Povećanje se proizvodnje pozitivno odrazilo na kretanje zaposlenosti (slika 3), plaća i likvidnosti sektora te je ova industrija u siječnju 2018. godine zapošljavala 38.788 radnika, što je 1.160 (ili 3 posto) radnika više u usporedbi sa siječnjem 2008. godine. Uslijed rasta zaposlenosti i dalje se povećavao udio ove industrijske grane u ukupnoj zaposlenosti prerađivačke industrije (s 15,3 posto u siječnju 2008. na 19 posto u siječnju 2018. godine).

Slika 3.
Zaposleni u pravnim osobama, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja hrane, od 2008. do 2018. (u tisućama)

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Prosječna bruto plaća u 2017. godini u industriji hrane bila je nominalno manja za 2,6 posto u odnosu na prosjek 2009. godine (tablica 2). Promotri li se odnos plaća isplaćenih u proizvodnji hrane i onih na razini cjelokupne prerađivačke industrije tijekom razdoblja od 2009. do 2017. godine, vidljivo je da su početkom razdoblja, u 2009. godini, plaće isplaćene u prehrambenoj industriji bile na razini prosjeka prerađivačke industrije. Nakon 2010. godine one padaju na ispodprosječnu razinu, pri čemu se jaz između plaća sve više povećava. Dok su u 2010. godini plaće isplaćene u industriji hrane činile 99,3 posto prosjeka prerađivačke industrije, u 2017. godini su pale

PROIZVODNOST RADA PREHRAMBENE INDUSTRIJE U 2016. GODINI BILA JE ZA 24,1 POSTO VEĆA U ODNOSU NA 2010. GODINU, A U INDUSTRIJI PIĆA POVEĆALA SE ZA 34,2 POSTO.

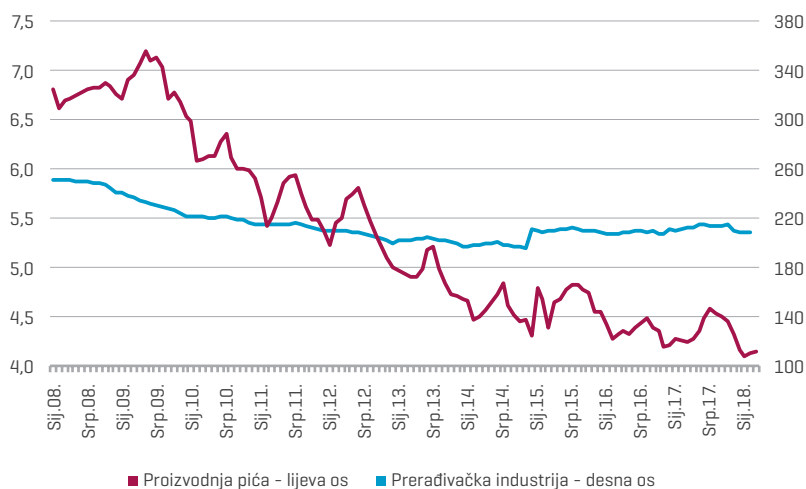
“ Izvoz prehrambene industrije u razdoblju od 2010. do 2017. godine povećan je za 82,4 posto, a uvoz za 91,8 posto.

na 89,9 posto prosjeka plaće isplaćene u prerađivačkoj industriji. Tijekom cijelog razdoblja od 2009. do 2017. godine bruto plaće isplaćene u ovoj industriji kretale su se ispod prosjeka ukupnog gospodarstva. Prosječne su bruto plaće isplaćene u prehrambenoj industriji 2009. godine bile na razini od 86,6 posto državnog prosjeka, da bi 2017. godine pale na razinu od 80,7 posto.

Za razliku od pozitivnih trendova u proizvodnji hrane, proizvodnja pića se u razdoblju od 2008. do 2017. godine smanjila za 10,2 posto. U siječnju 2018. godine u industriji pića bilo je zaposleno 4.104 radnika. To je za 2.703 radnika (ili 22,9 posto) manje u usporedbi sa siječnjem 2008. godine. Uslijed većeg pada zaposlenosti ove industrijske grane od pada zaposlenosti prerađivačke industrije, dolazi do smanjenja udjela industrije pića u ukupnoj zaposlenosti prerađivačke industrije s 2,8 posto u siječnju 2008. na 2 posto u siječnju 2018. godine. Međutim, u razdoblju od 2012. do 2017. godine proizvodna aktivnost ima tendenciju rasta. Primjerice, proizvodnja pića se u 2017. godini u odnosu na 2012., 2013. i 2014. godinu povećala za 0,1, 2,2 i 5,5 posto.

Slika 4.
Zaposleni u pravnim osobama, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja pića, od 2008. do 2018. (u tisućama)

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Analizira li se kretanje prosječnih mjesečnih bruto plaća industrije pića, može se primijetiti da je nakon smanjenja plaća u 2009. godini uslijedilo razdoblje njihovog kontinuiranog rasta tijekom narednih osam godina. Naime, prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u industriji pića u 2017. godini bila je nominalno veća za 15,8 posto u odnosu na onu iz 2009. godine [tablica 2]. Zanimljivo je primijetiti da je prosječna mjesečna bruto plaća isplaćena u ovoj industriji tijekom cijelog razdoblja od 2009. do 2017. godine bila iznad prosjeka plaća u prerađivačkoj industriji i prosjeka gospodarstva, pri čemu se jaz između plaća povećavao sve do 2017. godine kad se vidi blago smanjenje. Dok su u 2016. godini plaće isplaćene u industriji pića činile 137,5 posto prosjeka prerađivačke industrije, u 2017. godini su pale na 137 posto prosjeka plaće isplaćene u prerađivačkoj industriji. Također, prosječne su bruto plaće isplaćene u industriji pića u 2016. godini bile na razini od 123,1 posto državnog prosjeka, da bi 2017. godine pale na razinu od 122,9 posto.

Tablica 2.

Prosječna mjesečna bruto plaća po zaposlenom u pravnim osobama u Hrvatskoj, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja hrane te proizvodnja pića, od 2009. do 2017.

Prosječna mjesečna bruto plaća	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
Republika Hrvatska (u kunama)	7.711	7.679	7.796	7.875	7.939	7.954	7.610	7.753	8.055
Prerađivačka industrija (u kunama)	6.620	6.615	6.702	6.829	6.943	7.049	6.759	6.940	7.230
Hrvatska = 100	85,9	86,1	86,0	86,7	87,5	88,6	88,8	89,5	89,8
Proizvodnja hrane (u kunama)	6.677	6.566	6.558	6.636	6.594	6.594	6.129	6.286	6.501
Prerađivačka industrija = 100	100,9	99,3	97,8	97,2	95,0	93,5	90,7	90,6	89,9
Hrvatska = 100	86,6	85,5	84,1	84,3	83,1	82,9	80,5	81,1	80,7
Proizvodnja pića (u kunama)	8.555	8.720	9.075	9.217	9.444	9.552	9.220	9.545	9.904
Prerađivačka industrija = 100	129,2	131,8	135,4	135,0	136,0	135,5	136,4	137,5	137,0
Hrvatska = 100	111,0	113,6	116,4	117,0	119,0	120,1	121,2	123,1	122,9

Izvor: Državni zavod za statistiku.

Valja naglasiti da je u sektorima proizvodnje hrane i pića u razdoblju od 2011. do 2016. godine zabilježen porast proizvodnosti rada [tablica 3]. Proizvodnost rada prehrambene industrije u 2016. godini bila je za 24,1 posto veća u odnosu na 2010. godinu. Istovremeno, proizvodnost se rada u industriji pića povećala za 34,2 posto.

Tablica 3.
Proizvodnost rada, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja hrane te proizvodnja pića, od 2011. do 2016. (2010. = 100)

	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.
Prerađivačka industrija	103,9	103,0	103,3	108,0	112,6	119,1
Proizvodnja hrane	105,6	105,4	108,1	114,0	118,6	124,1
Proizvodnja pića	114,6	116,9	122,0	120,8	128,5	134,2

Izvor: Izračun autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

Analizira li se kretanje izvoza i uvoza proizvoda prehrambene industrije od 2010. do 2017. godine, može se ustvrditi da dolazi do povećanja obujma vanjskotrgovinske razmjene industrije hrane, pri čemu je povećanje izvoza bilo manje od povećanja uvoza (tablica 4). Izvoz prehrambene industrije u razdoblju od 2010. do 2017. godine povećan je za 82,4 posto, a uvoz za 91,8 posto. Brži rast uvoza od rasta izvoza doveo je do blagog pogoršanja vanjskotrgovinske bilance i samim time manje pokrivenosti uvoza izvozom. Pokrivenost uvoza izvozom proizvoda prehrambene industrije 2017. godine iznosila je 53 posto, dok je 2010. godine iznosila 55,7 posto.

Tablica 4.
Vanjskotrgovinska razmjena, djelatnost prerađivačke industrije, proizvodnja hrane te proizvodnja pića, od 2010. do 2017.

	2010.	2012.	2014.	2016.	2017.	Indeks 2017./2010.
Proizvodnja hrane						
Izvoz (mil. kuna)	4.410,9	5.344,4	6.102,3	8.115,3	8.046,2	182,4
Prerađivačka industrija (%)	7,5	8,2	8,8	9,8	8,7	115,5
Uvoz (mil. kuna)	7.921,9	10.500,5	12.376	14.013,0	15.191,2	191,8
Prerađivačka industrija (%)	8,8	10,7	11,2	10,7	10,7	121,8
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	55,7	50,9	49,3	57,9	53,0	95,1
Proizvodnja pića						
Izvoz (mil. kuna)	739,4	940,2	941,8	1.121,9	1.143,4	154,6
Prerađivačka industrija (%)	1,3	1,4	1,4	1,4	1,2	94,7
Uvoz (mil. kuna)	649,3	760,3	1.068,5	1.311,0	1.488,0	229,2
Prerađivačka industrija (%)	0,7	0,8	1,0	1,0	1,1	150,0
Pokrivenost uvoza izvozom (%)	113,9	123,7	88,1	85,6	76,8	67,5

Izvor: Izračun autorice prema podacima Državnog zavoda za statistiku.

“Promatrajući izvoz i uvoz industrije pića u 2017. godini vidi se da je izvoz bio za 54,6 posto veći nego u 2010., a uvoz za 129,2 posto.

Promatrajući izvoz i uvoz industrije pića u 2017. godini vidi se da je izvoz bio za 54,6 posto veći nego u 2010., a uvoz za 129,2 posto. Kao i prethodnih godina, trend negativne vanjskotrgovinske razmjene se nastavio, što je rezultiralo nedovoljnom pokrivenosti uvoza izvozom pića u 2017. godini. Štoviše, pokrivenost uvoza izvozom pića u 2017. godini iznosila je 76,8 posto, što je najmanja zabilježena pokrivenost uvoza izvozom za analizirano razdoblje.

— Vodeća trgovačka društva

“Bruto dobit industrije pića bilježi međugodišnji pad od čak 10,5 posto, dok su ukupni prihodi deset vodećih proizvođača pića u 2016. smanjeni za 0,1 posto u odnosu na 2015. godinu.

— Uvidom u posljednje financijske pokazatelje za deset vodećih trgovačkih društava u industriji hrane može se zaključiti kako ovaj sektor pokazuje smanjenje aktivnosti tijekom 2016. godine (tablica 5). Na smanjenje aktivnosti upućuje kretanje ukupnih prihoda koji su u 2016. godini bili manji za 3,8 posto u odnosu na 2015. godinu. Smanjenje prihoda, paralelno sa smanjenjem zaposlenosti, dovelo je do smanjene proizvodnosti rada u visini od 1,1 milijun kuna po zaposlenom, a deset najvećih trgovačkih društava prehrambene industrije kumulativno ostvaruju dobit u 2015. i 2016. godini.

U 2016. godini zabilježeno je rekordno povećanje dobiti prije oporezivanja za deset najvećih trgovačkih društava prehrambene industrije koja je povećana za 52,3 posto u odnosu na 2015. godinu.

Zanimljiva je činjenica da je svih deset najvećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane u stopostotnom domaćem i privatnom vlasništvu. Također, u 2016. godini članovi Agrokor grupe (Ledo d.d. i PIK Vrbovec – mesna industrija d.d.) više ne ulaze u deset najvećih trgovačkih društava, dok je Zvijezda d.d. izašla iz ove skupine u 2015. godini. Unutar deset najboljih u 2016. ulaze Tvornica šećera Osijek d.o.o. i Granolio d.d.

Može se zaključiti kako je kriza koja je potresla Agrokor imala velike učinke na slabljenje prehrambene industrije koja je godinama bila oslonjena na Konzum, a samim time i na nekad vodeće kompanije poput PIK-a Vrbovec, Belja ili Zvijezde.

Što se tiče situacije u Agrokoru, izglasan je Zakon o postupku izvanredne uprave u trgovačkim društvima od sistemskog značaja za Republiku Hrvatsku – kolokvijalno poznat kao “lex Agrokor”. Zakon je koncipiran na način da postupak “izvanredne uprave” traje godinu dana, a može se produžiti za još tri mjeseca. Cijeli je postupak naknadno produžen za dodatna tri mjeseca te se nagodba očekuje 10. srpnja 2018. godine.

U 2016. GODINI ZABILJEŽENO JE REKORDNO POVEĆANJE DOBITI PRIJE OPOREZIVANJA ZA DESET NAJVEĆIH TRGOVAČKIH DRUŠTAVA PREHRAMBENE INDUSTRIJE KOJA JE POVEĆANA ZA 52,3 POSTO U ODNOSU NA 2015. GODINU.

Gledajući iz financijske perspektive, trošak povezan s lex Agrokor bit će velik zbog tužbi koje će se pojaviti kada cijeli postupak završi. Međutim, cijeli postupak i donošenje ovog zakona Vlada opravdava činjenicom da su ovim zakonom spriječeni bankroti, veliki gubici radnih mjesta, neisplaćene plaće, a u konačnici i značajan pad BDP-a.

Tablica 5.
Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja vodećih deset trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane, 2015. i 2016.

Napomena: Obuhvat vodećih trgovačkih društava: Dukat d.d., Franck d.d., Granolio d.d., Kraš d.d., Mesna industrija braća Pivac d.o.o., PPK d.d., Podravka d.d., Tvornica šećera Osijek d.o.o., Vindija d.d. i Viro tvornica šećera d.d.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Financijske agencije.

	2015.	2016.	2016./2015.
Ukupni prihodi [mil. kuna]	12.174,8	11.710,0	96,2
Dobit prije oporezivanja [mil. kuna]	362,5	552,2	152,3
Broj zaposlenih	9.764	10.192	104,4
Bruto marža [%]	3,0	4,7	158,4
Profitabilnost imovine [%]	2,7	3,6	132,4
Proizvodnost rada (prihod u mil. kuna po zaposlenom)	1,2	1,1	92,1
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	1,0	0,9	91,0
Koeficijent tekuće likvidnosti	0,8	0,8	111,7
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,5	0,5	98,8

Uvidom u financijske podatke vodećih trgovačkih društava u prehrambenoj industriji može se zaključiti da imaju poteškoće u održavanju likvidnosti. Koeficijent tekuće likvidnosti za deset vodećih proizvođača hrane iznosio je 0,8 u 2016. godini, što implicira mogućnost da poduzeće ostane bez sredstava za podmirenje kratkoročnih obveza. Naime, koeficijent tekuće likvidnosti u pravilu ne bi smio biti manji od 2, odnosno poduzeće bi trebalo raspolagati s minimalno dvostruko većom imovinom od iznosa obveza (Žager i Žager, 1999). Zanimljiv je podatak da koeficijent tekuće likvidnosti u skupini deset vodećih trgovačkih društava u prehrambenoj industriji veći od 1,5 ima samo Mesna industrija braća Pivac d.o.o. Koeficijent zaduženosti u 2016. godini iznosio je 0,5, jednako kao i u 2015. godini.

KOEFICIJENT TEKUĆE LIKVIDNOSTI ZA DESET VODEĆIH PROIZVOĐAČA HRANE IZNOSIO JE 0,8 U 2016. GODINI, ŠTO IMPLICIRA MOGUĆNOST DA PODUZEĆE OSTANE BEZ SREDSTAVA ZA PODMIRENJE KRATKOROČNIH OBVEZA.

Tablica 6.
Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje hrane – odabrani financijski pokazatelji, 2016.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Financijske agencije.

	Ukupni prihodi (mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža [%]
Vindija d.d.	2.500,0	0,7	1,4	0,8
Podravka d.d.	1.900,0	0,3	0,5	11,6
Dukat d.d.	1.600,0	0,2	0,7	10,0
Mesna industrija braća Pivac d.o.o.	1.100,0	0,4	1,6	5,0
PPK d.d.	900,0	0,4	0,7	0,7
Kraš d.d.	860,0	0,5	0,7	2,8
Franck d.d.	820,0	0,4	1,0	2,4
Tvornica šećera Osijek d.o.o.	730,0	0,6	0,9	0,8
Viro tvornica šećera d.d.	700,0	0,5	0,8	5,3
Granolio d.d.	600,0	0,8	1,0	0,8

Prema financijskim pokazateljima za deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje pića može se zaključiti da je tijekom 2016. godine ponovno smanjena aktivnost ovog sektora (tablica 7). Smanjena aktivnost ovog sektora zabilježena je i u 2015. godini. Naime, bruto dobit bilježi međugodišnji pad od čak 10,5 posto, dok su ukupni prihodi deset vodećih proizvođača pića u 2016. smanjeni za 0,1 posto u odnosu na 2015. godinu. Međugodišnje smanjenje prihoda uz istovremeno blago smanjenje zaposlenosti (broj zaposlenih smanjen je za 2,6 posto) za posljedicu je imalo povećanje proizvodnosti rada za 2,6 posto.

Detaljniji pregled vodećih deset proizvođača pića prikazan je u tablici 8. Vodeća trgovačka društva iz djelatnosti proizvodnje pića također obilježava nešto veća likvidnost tijekom 2016. godine. Koeficijent tekuće likvidnosti, koji mjeri sposobnost podmirivanja kratkoročnih obveza, za deset vodećih proizvođača pića iznosio je 1,1 u 2015. i u 2016. godini. Pritom najveću likvidnost u 2016. godini ima Maraska d.d., a slijedi je Badel 1862 d.d. i Istarska pivovara d.o.o.

_Tablica 7.

Prosječne vrijednosti odabranih pokazatelja poslovanja vodećih deset trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje pića, 2015. i 2016.

Napomena: Obuhvat vodećih trgovačkih društava: Badel 1862 d.d., Carlsberg Croatia d.o.o., Coca-Cola HBC Hrvatska d.o.o., Heineken Hrvatska d.o.o., Istarska pivovara d.o.o., JIL d.o.o., Maraska d.d., Prvo hrvatsko pivo 1664 d.o.o., Slavonija slad d.o.o. i Zagrebačka pivovara d.o.o.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Financijske agencije.

	2015.	2016.	2016./2015.
Ukupni prihodi (mil. kuna)	3.705,3	3.701,0	99,9
Dobit prije oporezivanja (mil. kuna)	436,3	390,5	89,5
Broj zaposlenih	2.431	2.367	97,4
Bruto marža [%]	11,8	10,6	89,6
Profitabilnost imovine [%]	9,8	8,9	91,2
Proizvodnost rada (prihod u mil. kuna po zaposlenom)	1,5	1,6	102,6
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	1,0	1,0	96,6
Koeficijent tekuće likvidnosti	1,1	1,1	99,7
Koeficijent ukupne zaduženosti	0,6	0,6	106,1

_Tablica 8.

Deset vodećih trgovačkih društava u djelatnosti proizvodnje pića – odabrani financijski pokazatelji, 2016.

Izvor: Izračun autorice prema podacima Financijske agencije.

	Ukupni prihodi (mil. kuna)	Koeficijent zaduženosti	Koeficijent tekuće likvidnosti	Bruto marža [%]
Zagrebačka pivovara d.o.o.	1.000,0	0,6	1,4	24,0
Coca-Cola HBC Hrvatska d.o.o.	890,0	0,5	0,8	4,6
Heineken Hrvatska d.o.o.	680,0	0,4	0,8	10,0
Carlsberg Croatia d.o.o.	350,0	0,5	1,2	-0,5
Badel 1862 d.d.	280,0	0,9	1,7	4,6
Slavonija slad d.o.o.	160,0	0,8	0,3	8,8
Maraska d.d.	140,0	1,0	2,1	5,2
Prvo hrvatsko pivo 1664 d.o.o.	87,0	0,5	0,7	5,4
JIL d.o.o.	65,0	0,4	0,2	1,7
Istarska pivovara d.o.o.	49,0	1,0	1,7	6,1

Izvještaj sa Zagrebačke burze

“Prema posljednjim podacima, u sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX nalaze se dva proizvođača hrane – Kraš d.d. [s težinom u indeksu od 2,36 posto] i Podravka d.d. [s težinom u indeksu od 11,87 posto]. Ledo d.d. koji je godinama bio u sastavu CROBEX-a je zbog problema s koncernom Agrokor izašao iz sastava.

Četrnaest trgovačkih društava iz djelatnosti prehrambene industrije i tri trgovačka društva iz djelatnosti proizvodnje pića [Jamnica d.d., Badel 1862 d.d. i Maraska d.d.] uvršteno je na Zagrebačku burzu. Od vodećih deset proizvođača hrane, na Zagrebačku su burzu uvršteni Podravka d.d., Dukat d.d., Kraš d.d., Granolio d.d. i Viro tvornica šećera d.d. Prema posljednjim podacima, u sastavu burzovnog indeksa Zagrebačke burze CROBEX nalaze se dva proizvođača hrane – Kraš d.d. [s težinom u indeksu od 2,36 posto] i Podravka d.d. [s težinom u indeksu od 11,87 posto]. Ledo d.d. koji je godinama bio u sastavu CROBEX-a je zbog problema s koncernom Agrokor izašao iz sastava.

Što se tiče sektorskog indeksa CROBEXnutris, kojim se prate prinosi i rizici u sektoru proizvodnje i prerade hrane, uvjet za uvrštenje je najmanje 70 posto dana trgovanja, a broj sastavnica je neograničen (pri čemu svaka sastavnica ima jednaku težinu u indeksu). Bazni je datum 21. veljače 2013., a bazna vrijednost 1.000. U sastavu ovog indeksa trenutno su dionice Atlantic grupe d.d., Kraša d.d. i Podravke d.d. U prošlogodišnjoj analizi sektora hrane i pića u sastavu ovog indeksa nalazili su se još i Belje d.d., Vupik d.d. te Ledo d.d. Kako ta poduzeća pripadaju grupaciji Agrokor, za pretpostaviti je da su zbog situacije u kojoj se nalazi Agrokor izašla iz sastava ovog indeksa. Također, bitno je napomenuti da je indeks CROBEXnutris u 2017. godini zabilježio pad od rekordnih 45,1 posto u odnosu na prethodnu godinu, što se također može pripisati krizi u Agrokoru čiji je značaj i utjecaj ogroman na cjelokupni sektor hrane.

Kretanja u industriji hrane i pića na razini EU-28

“Industrija hrane i pića je u četvrtom tromjesečju 2017. ostvarila rast od 1,9 posto u odnosu na četvrto tromjesečje 2016. godine, dok je istovremeno ukupna prerađivačka industrija na godišnjoj razini ostvarila rast od 5 posto.

Industrija hrane i pića jedan je od najvećih pokretača gospodarstva u Europskoj uniji te se ističe kao vrlo značajan sektor¹. Proizvodnja i prodaja u industriji hrane i pića je u konstantnom i stabilnom rastu, dok su proizvodne cijene niže u odnosu na godine prije.

Kretanje proizvodne aktivnosti u industriji hrane i pića na razini EU-28

Industrija hrane i pića je u četvrtom tromjesečju 2017. ostvarila rast od 1,9 posto u odnosu na četvrto tromjesečje 2016. godine, dok je istovremeno ukupna prerađivačka industrija na godišnjoj razini ostvarila rast od 5 posto². Gledano na razini zemalja članica, jedino je Francuska zabilježila pad proizvodne aktivnosti industrije hrane i pića, dok su sve ostale analizirane zemlje članice Europske unije ostvarile rast proizvodne aktivnosti u četvrtom tromjesečju 2017. godine u odnosu na četvrto tromjesečje prethodne godine. Članice Europske unije s najvećim porastom proizvodne aktivnosti su Poljska, Latvija i Rumunjska s 5,6, 5,4 i 5,1 posto porasta.

Kretanje cijena poljoprivrednih proizvoda

Trend pada cijena većine poljoprivrednih kultura iz 2014., 2015. i 2016. godine nastavio se i u 2017. godini. I indeks cijena hrane (FAO Food Price Index) zabilježio je u četvrtom tromjesečju 2017. godine pad od 3 posto u odnosu na prethodno tromjesečje. Cijene kave, šećera, mliječnih proizvoda i žitarica također su zabilježile pad na godišnjoj razini.

¹ Podaci navedeni u ovom poglavlju preuzeti su iz izvještaja koji objavljuje i izrađuje udruženje europskih proizvođača hrane i pića FoodDrinkEurope (FoodDrinkEurope, 2017). Članovi udruženja FoodDrinkEurope su Hrvatska udruga poslodavaca – Udruga prehrambene industrije i poljoprivrede te Agrokor grupa, kao predstavnik vodećih proizvođača hrane i pića.

² Prema Eurostatu; podaci za Cipar, Hrvatsku, Luksemburg, Maltu, Slovačku, Sloveniju i Ujedinjeno Kraljevstvo nisu bili dostupni.

ZAPOSLENOST U INDUSTRIJI HRANE I PIĆA
NASTAVLJA POZITIVAN TREND I NADMAŠUJE
KRETANJE ZAPOSLENOSTI NA RAZINI UKUPNE
PRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE EU-28.

Kretanje zaposlenosti u industriji hrane i pića na razini EU-28³

Zaposlenost u industriji hrane i pića nastavlja pozitivan trend i nadmašuje kretanje zaposlenosti na razini ukupne prerađivačke industrije EU-28. Pozitivan trend rasta potvrđuje i činjenica da se zaposlenost u četvrtom tromjesečju u usporedbi s trećim tromjesečjem 2017. godine povećala za 0,8 posto. Na godišnjoj razini, 2017. godina bilježi povećanje zaposlenosti u ukupnoj prerađivačkoj industriji od 2 posto, a u industriji hrane i pića od 2,1 posto. Najveći porast zaposlenosti u industriji hrane i pića na razini EU-28 u četvrtom tromjesečju 2017. godine u odnosu na četvrto tromjesečje 2016. godine bilježi Španjolska (6,7 posto), a slijede je Njemačka (4 posto), Austrija (3 posto) i Portugal (2,7 posto).

Trendovi izvoza i uvoza u industriji hrane i pića na razini EU-28

Tijekom 2017. godine izvoz hrane na razini EU-28 povećao se za 4,7 posto, dok se izvoz pića na razini EU-28 povećao za 5,3 posto.

U četvrtom tromjesečju 2017. godine uvoz hrane i pića na razini EU-28 povećao se za 1,5 posto u odnosu na isto tromjesečje prethodne godine. Pritom se uvoz hrane povećao za 1,2 posto, dok se uvoz pića povećao za 6 posto.

Pozitivne međugodišnje stope rasta izvoza u četvrtom tromjesečju 2017. godine bilježe vino (9,6 posto), mliječni proizvodi (8 posto) te prerađeno voće i povrće (4,1 posto).

3 Prema Eurostatu; podaci za Cipar, Grčku, Italiju, Luksemburg, Mađarsku, Maltu, Slovačku, Sloveniju i Ujedinjeno Kraljevstvo nisu bili dostupni.

S druge strane, pozitivne i visoke međugodišnje stope rasta uvoza bilježe mlinarski i škrobni proizvodi (23,9 posto), riba i morski proizvodi (4 posto) te mesni proizvodi (2,9 posto). Značajan pad uvoza bilježe čokolada i slatkiši te prerađeni čaj i kava (3 posto).

Tablica 9.
Izvoz i uvoz u EU-28,
industrija hrane i pića, u
milijunima eura

Izvor: FoodDrinkEurope (2017).

Izvoz	4. tromjesečje 2016.	4. tromjesečje 2017.	Postotna promjena 2016.-2017.
Mesni proizvodi	3.455	3.398	-1,65
Prerađeno voće i povrće	1.642	1.709	4,08
Ulja i masti	1.440	1.435	-0,33
Mliječni proizvodi	2.468	2.666	8,04
Pekarski proizvodi i tjestenina	1.180	1.257	6,49
Vino	2.885	3.163	9,64
Čokolada i slatkiši	1.808	1.814	0,33
Uvoz	4. tromjesečje 2016.	4. tromjesečje 2017.	Postotna promjena 2016.-2017.
Mesni proizvodi	1.647	1.694	2,87
Prerađeno voće i povrće	4.918	5.116	4,02
Ulja i masti	4.171	4.121	-1,20
Vino	703	709	0,91
Čokolada i slatkiši	916	858	-6,27
Mlinarski i škrobni proizvodi	434	537	23,87
Riba i morski proizvodi	4.918	5.116	4,02
Prerađeni čaj i kava	588	570	-3,00
Pivo	117	119	2,48

Zaključak

“Budući da je konkurencijski pritisak na izvoznim tržištima sve veći, hrvatsku prehrambenu industriju karakterizira usporavanje izvoznog rasta. Bez obzira na to, ova industrija još uvijek ima vrlo velik udio u izvozu, zaposlenosti i industrijskoj proizvodnji, što je čini strateškom industrijskom granom Hrvatske.

— Sektor proizvodnje hrane i pića jedan je od najznačajnijih industrijskih sektora u Hrvatskoj. U usporedbi s drugim granama prerađivačke industrije, proizvodnja hrane i pića uz farmaceutsku industriju i proizvodnju metala, strojeva i opreme ostvaruje najveći udio u hrvatskom BDP-u i ukupnoj zaposlenosti.

Udio industrije hrane i pića u BDP-u Hrvatske u 2015. godini iznosio je 3,3 posto, dok je udio proizvodnje hrane i pića u BDP-u prerađivačke industrije iznosio 27 posto. Pritom proizvodnja hrane prisvaja udio od 21 posto, a proizvodnja pića od 6 posto BDP-a prerađivačkog sektora. Značaj prehrambene industrije potvrđuje i činjenica da ona čini čak 21 posto ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije, pri čemu industrija hrane čini 19 posto, a industrija pića 2 posto ukupne zaposlenosti prerađivačke industrije. Usprkos međugodišnjem povećanju ukupne aktivnosti industrije hrane tijekom 2017. godine, broj zaposlenih se smanjio. Prosječna bruto plaća isplaćena u ovoj industriji u prosincu 2017. godine iznosila je 6.501 kunu, što u odnosu na isti mjesec 2016. godine predstavlja nominalni rast od 1,4 posto.

Posljednjih godina uočava se lagani oporavak proizvodne aktivnosti industrije pića. Tako je u 2017. godini zabilježen međugodišnji rast proizvodne aktivnosti industrije pića od 1,7 posto. I u industriji pića je povećanje proizvodne aktivnosti tijekom 2017. godine bilo popraćeno smanjenjem broja zaposlenih. Naime, u prosincu 2017. godine ova je industrija zapošljavala 4.167 radnika, što je za 1 posto manje nego u istom mjesecu 2016. godine. Također, u prosincu 2017. prosječna je bruto plaća u ovoj industriji bila nominalno manja za 9,8 posto u usporedbi s prosincem 2016. godine. Prosječna nominalna bruto plaća isplaćena u prosincu 2016. godine u industriji pića iznosila je 9.057 kuna, što je bilo za 12,5 posto iznad prosjeka gospodarstva te za 13,3 posto iznad prosjeka cjelokupne prerađivačke industrije.

Za razliku od cijena proizvođača na razini ukupne prerađivačke industrije koje na međugodišnjoj razini ostvaruju rast, proizvođačke cijene u proizvodnji

U 2017. GODINI ZABILJEŽEN JE MEĐUGODIŠNJI RAST PROIZVODNE AKTIVNOSTI INDUSTRIJE PIĆA OD 1,7 POSTO. POVEĆANJE PROIZVODNE AKTIVNOSTI TIJEKOM 2017. GODINE BILO JE POPRAĆENO SMANJENJEM BROJA ZAPOSLENIH.

“Ono što je bitno naglasiti i čemu treba pridodati posebnu pozornost jest situacija vezana uz Agrokor, koja posljednjih godinu dana potresa hrvatsko gospodarstvo i čiji je utjecaj na ovu industriju iznimno velik.

prehrambenih proizvoda bilježe međugodišnji pad. Tako su u travnju 2018. u usporedbi s travnjem 2017. godine proizvođačke cijene u proizvodnji hrane pale za 1,2 posto, dok su cijene proizvođača pića zabilježile međugodišnji pad od 2,3 posto. Za usporedbu, cijene na razini prerađivačke industrije su istovremeno zabilježile rast od 0,8 posto.

Obje industrije, i prehrambena i industrija pića, u razdoblju od siječnja do prosinca 2017. godine bilježe međugodišnji porast proizvodnosti rada, i to kao posljedicu povećanja proizvodne aktivnosti popraćenog smanjenjem zaposlenosti. Industrija hrane i pića sudjelovala je u 2017. godini s 9,9 posto u ukupnom robnom izvozu prerađivačke industrije (8,7 posto industrija hrane i 1,2 posto industrija pića). U ukupnom uvozu prerađivačke industrije, industrija hrane i pića 2017. godine sudjelovala je s 11,8 posto (10,7 posto prehrambena industrija i 1,1 posto industrija pića). Bitno je napomenuti da obje industrijske grane, i industrija hrane i industrija pića, ostvaruju vanjskotrgovinski deficit. Izvoz prehrambene industrije tijekom 2017. godine smanjen je za 0,9 posto u odnosu na 2016. godinu, dok je uvoz povećan za 8,4 posto. S druge strane, industrija pića u 2017. godini bilježi međugodišnji rast izvoza od 1,9 posto, a uvoza od 13,5 posto.

Budući da je konkurencijski pritisak na izvoznim tržištima sve veći, hrvatsku prehrambenu industriju karakterizira usporavanje izvoznog rasta. Bez obzira na to, ova industrija još uvijek ima vrlo velik udio u izvozu, zaposlenosti i industrijskoj proizvodnji, što je čini strateškom industrijskom granom Hrvatske. Upravo zbog toga bi se trebao staviti naglasak na rast industrije hrane i pića.

Prilike za daljnji rast i jačanje industrije hrane i pića leže u većoj orijentaciji na izvoz, rastu imidža Hrvatske u kontekstu hrane i pića te poboljšanju investicijske klime. Također, ono što je bitno naglasiti i čemu treba pridodati posebnu pozornost jest situacija vezana uz Agrokor, koja posljednjih godinu dana potresa hrvatsko gospodarstvo i čiji je utjecaj na ovu industriju iznimno velik. Agrokor, osim što ima šezdeset tisuća zaposlenih, od čega gotovo

četrdeset tisuća u Hrvatskoj, surađuje s nekoliko tisuća tvrtki među kojima je priličan broj onih čije poslovanje u velikoj mjeri ovisi o Agrokoru. Osiguranje tekuće likvidnosti, refinanciranje dospjelih obveza te izbor odgovarajućeg modela restrukturiranja kompanije neki su od ključnih parametara koji će odrediti poslovanje ove kompanije u nadolazećem razdoblju kao i učinke na ukupno gospodarstvo.

Literatura:

Eurostat, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> [pristupljeno 7. svibnja 2018.].

FoodDrinkEurope, 2017, <http://www.fooddrinkeuropa.eu/publication/economic-bulletin-q4-of-2017/> [pristupljeno 5. svibnja 2018.].

Zagrebačka burza, Pregled trgovine u 2017. godini, <http://zse.hr/default.aspx?id=178> [pristupljeno 6. svibnja 2018.].

Žager, K. i Žager, L., 1999, *Analiza financijskih izvještaja*, Zagreb: Masmedia.

Izdavač

Ekonomski institut, Zagreb
Trg J.F. Kennedyja 7, 10000 Zagreb
Telefon: 01 2362 200
Fax: 01 2335 165
<http://www.eizg.hr>

Za izdavača

Maruška Vizek, ravnateljica

Glavna urednica

Ivana Rašić Bakarić

Autorica analize

Petra Palić

Izvršna urednica

Ivana Kovačević

Lektura

Doris Baničević

Grafičko uređivanje i priprema

Vladimir Sukser

Grafičko oblikovanje

Studio 2M

Slika na naslovnici

CC0 javna domena

Napomena: *Sektorska analiza* autorskoga je karaktera i ne odražava nužno stav Ekonomskog instituta, Zagreb

Sljedeća analiza Telekomunikacije izlazi u lipnju 2018.